

fa més o menys suspecte de ser un calc del cast ant *sobraçar* o *sobarcar* (DECH I, 10a32-45 i n 3), però sembla haver-n'hi una confirmació: «totz aquels --- be estret (ç) ab coltels (?) et *sobracatz*, vengren ab los encaçadors contra En Salendí, et combateron-lo una estona» (a grafiar potser *-çatz*), 1295, Procés de Camarasa (CaCandi, *MiscHrCat* II, 185). *Sobraçament* I cf *abarcar* del qual dono una cita val. de 1380 en les add del vol. darrer.

Sobraguejar, V. *soberguejar* *Sobrall*, *sobralles*, *sobrança*, *sobrançer*, V. *sobre*

Sobrançera, hapax, que deu ser mala lectura d'*angevera* (vol. I, 314a45, *EntreDL* III, 126-7) o de *sobri-angevera*

SOBRASSADA, mot germà de l'it. dial *sopressada* (o *sopressata*), derivat del verb *sopressare* 'pitjar, comprimir', que és el que es fa amb la carn embotida en aquest farciment, derivat de *pressare* 'trepitjar, comprimir' (ll. PREMERE, PRESSUS); si en cat. es prengué de l'italià, s'hauria canviat la *p* en *b* segons el model de *sopra* = cat. *sobre* i mots afins; però hi ha raons tant o més bones per creure que sigui més antic entre nosaltres que a Itàlia i que la *b* sigui deguda a influència de l'àrab. □ I^a doc : 1403; en it , mj S XVI

El rei Martí escrivint al majordom del seu fill, rei de Sicília, li encomana «us pregam e manam que ns trametats d'aquexes viandes qui aquí se apperellen, és a saber --- *sobressades*, verines, salsici, callo, andoles» (AIEC v, 523). *Vocab Cat-Al* de 1502: «*sobrazades*: gsalczenwurst» (lin. 1005) [o sigui lit. 'botifarra salada']. Com a cosa mallorquina ja, «--- xexa, carn salada, *sobrasades* ---» en un doc. pollencí de 1550 p. p. Ant. M. Cerdà, *BSAL* I, xviii, 3. Com a valenciana, potser en el vocab. de 1502 (que conté mots del val. occid, i potser fronterer del cast; en tot cas com a val. deu figurar en OPou): «lo bisbe o birbot o ventre: falscus; llonganica: lucanica ex longanone; *llo-millos*: lumbulinum; *salsichon de Italia*: lucanica ex magno intestino» (*TbPu.*, 198); *DFgra*: «*sobressada* f.: cosa coneguda, *salchicha* o *salchichón*/mallorquina. *sobreasada*/de Vic: longaniza o sorizo de Vic; de frexura: botagueña». També ben eivissenca: «li llescà un pa sencer, li posà una *sobressada* i una botifarra damunt sa taula, i li acostà un cistelló de xareques —Au, menja —li digué ---», JnCastelló en Villangómez, *Ll d'Eiv*, p. 221.

I ningú no dubtà del gran arrelament de la cosa i el mot a les Illes; ningú com els mallorquins per fer-la «a bon punt»: «a sa *sobressada* --- de pebre --- n'hi posen, que estiga bé: ni que poqueig ni que sobrageig», AMAlcover (*Contarelles*, 483). Però no tem que un mallorquí a tot ser-ho com MrnAguiló, posa Mall només darrer: «València, Mall., Alger» i no en dóna altra cita que la d'un setmanari humorístic de Val.: «no siga cosa que li peguen foc y mos torren com les *sobressaes*», Bernat i Baldoví («El Borinot» 1869). En les meves corregudes valencianes me'n parlaren pertot, des del Xúquer fins al límit Sud, i

més que enlloc entorn d'Alacant. una *sobrasà* allà i a la Vall de Gallinera, Canyis a Monòver cita la *sobrasà* (*Canyissaes*, 80, veg context a *mona MUND*), «les *sobrasades* de Tàrbena», MGadea (*T del Xè* I, 212), en el Maestrat hi ha la forma peculiar *sorasà* (Benassal, *AlcM*)

Heus aquí el que en deia en el DCEC/DECH (I, 370a22-53): F. de B. Moll em suggereix la possibilitat que *sobrasada* (> cast. *sobreasada*, 1739) sigui manllevat de l'it. *sopressata* «spècie di salume, còppa» (és a dir «salume fatto colla testa, i muscoli, le zampe e le cottenne del maiale»).¹ Crec que té raó. *sopressato* «spècie di salame» ja es troba en el florentí Firenzuola (c. 1540); i ^{1.} meitat del S XVI, i *sopressata* en el venecià Garzoni, el 1584. Sembla ser primitivament el participi del verb *sopressare* 'pitjar, comprimir', que és el que es fa amb aquest embottit, que va «insacato a rotolo in un pannolino» (Tommaseo); la *-p* simple de la forma avui predominant *sopressata* s'explica, segons diu Prati, en adoptar aquesta etimologia, perquè seria d'origen vènet, com sigui que el mot és viu especialment a Venècia (*sopressada*), Vicenza (*sopressà*) i altres zones venètiques (*sopressa*). En pendre el mot carta de naturalesa en la nostra llengua es va catalanitzar segons el model de *sobretot* = *sopratutto*, *sobrevenir* = *sopravvenire*, *sobrenom* = *soprano*

Ara em sembla ja indiscutible aquesta etimologia, i descartades definitivament les altres que ja refutem suficientment Moll en l'article de l'*AlcM* i jo en el citat. El que no em sembla tan segur és la història de la transmissió interromànica, de l'italià al català meridional. M'han assaltat seriosos escrúpols sobre la provenença italiana. 1) En definitiva no hi ha documentació italiana fins prop de 1550, en català uns 140 anys abans, i dues dades més que són tan antigues o més que Firenzuola. 2) Que es fessin també *sobressades* a Sicília el 1403 no prova, és clar, que la invenció fos d'allí, puix que ja feia 130 anys que els catalans hi governaven: pot provar, sí que el mot hi era transmès per l'àrab. Observem que en la carta del rei Martí la *sobressada* no és més que una de les sis menes d'embotits sicilians.² 3) Que un etimòleg tan fonamentat coneixedor de la filologia de l'italià i de la vida d'Itàlia com és Migliorini, no accepti la procedència italiana, no pot ser perquè ell també té la impressió que hi és cosa importada? (*Prontuario Etimologico* de M. i Duro).

4) Si és italianisme és estranya l'àrea catalana de la cosa. Estranya al Principat i Ross., les terres més accessibles des d'Itàlia; i en canvi, cosa tan viva i aferrada al país, en el Migjorn valencià com a les Illes: i les muntanyes entorn d'Alcoi i d'Alacant, són «la porta natural» de l'entrada d'italianismes, amic Moll? 5) La combinació *sopressata* > venec. *sopressada* > flor. *sopressata* > cat. *sobressada* és ben complicada! Tant com ho és de simple el pas d'un mossàr. *sopresàta* pronunciat àrabigament *sobresàda* —com és regular, i quasi obligat— a cat. *sobressada*/*sobrasada* (i potser també a Sicília). Si a Sicília el mot es pronunciava